

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

EN SKARA HUNGRANDE BESPISAS Å SLUMSTATIONEN. TECKNING FÖR IDUN AF TYCHO ÖDBERG.

ÖFVERTYGAD att, om "bara människor visste" hur stor nöden just nu är och hvad det verkliga vill säga att smaka dess bitterhet, så skulle ligkiltigheten och oföretagsamheten förbytas i lust att hjälpa, söker författarinnan, som själf genom inblicken i nöden blivvit brinnande för tanken att bringa hjälp, följdriktigt att i nedanstående artikel blotta så mycket som

Om de bara visste!

möjligt af det elände, som annars tiger och döljer sig. Skall hennes optimism rättfärdiga sig? Skall det sägas om de bättre lottade att de lystrade, när de blefvo väckta, och deras hjälp begärdes, eller skall det sägas att deras ofördragsamhet förbjöd dem att sträcka ut handen och ge? Våra läsares svar på det upprop, som följer hennes artikel, blir också svaret på dessa frågor.

NÖD — DET ÄR ETT FÖRFÄRLIGT ORD. Man uttalar det så lätt och så ofta i dessa dagar.

"Det är nöd bland arbetarne, säges det."

"Storstrejken har framkallat verklig nöd."

"Det står i tidningen, att nöden tilltager."

Vet ni hvad ordet innebär — hvad nöd är?

Nöd, det är svält — inte en timmes eller ens en dags svält, utan många timmars, många dagars, kanske många veckors svält.

Det är att stå på gatan med sina barn och sina få ägodelar i rännstenen utan att veta hvar man skall få skydd mot nattens köld och mörker och dagens blygsel. Det är att med två starka armar gå och längta att få arbeta — som en slaf om så är! — bara däraf kan bli bröd för en själf, för hustru, föräldrar, barn — och intet få.

Det är att inte äga ett helt och varmt klädesplagg att skyla sig med, skor utan sulor,

så att foten träder i gatans slask, en rock, en kofta så tunn, att himmelens alla väder blåsa därigenom. Det är för en ung kvinna att nödgas salubjuda sin kropp för att få bröd till dess näring. Det är slutligen för ett ungt sinne att stirra sig blindt i hungerns och förbiseddhetens mörker och göra sin själ hård mot allt tal om ljusning, om människokärlek, om hopp och godhet. Nöd är ett förfärligt ord och ingen vet hur lyckans hjul kan rulla, om icke nödens nit en dag kan bli ens enda vinst. Det händer, att nöd är själföfvallad. Det händer, att den nödlidande kunde ägt både mat och värme och tak öfver hufvudet. Det händer —

Men nöd är dock nöd. Svälten är likaväl svält, kölden kännes lika skarp och ångesten och gråten äro lika bittra, om nöden är oförvållad eller ej. Och hvem är jag, att jag kan se en människa svälta utan att mätta henne, frysa utan att ge henne kläder och ved att elda med?

Det är godt ibland, att kvinnor få vara kvinnor, slippa vara hårda som männen måste vara i samhällets stora strider. Det är godt, att det finns några, som ha rätt att tjäna, då så många måste härska. Så tänker hvarenda kvinna, det vet man. Och hon skulle handla därefter, hon skulle tjäna och ge och hjälpa till det allra yttersta, — **om hon bara visste!** Om hon bara visste hur det är att brutalt kastas ut i en bitter och hård kamp för lifvets uppehälle. Om hon bara visste *hur* hård och bitter den kampen är och hur det är att aldrig hinna med mer i lifvet än att jakta efter lifvets nakna nödtorft.

Det är inte fina klädningar, smycken, lyxartiklar, böcker, resor, jaktet gäller, utan den nioöres brödkakan i magasinet och den blåskummade mjölklietern för åtta öre. Det är potatis och salt och en sill- eller fläskbit på helgdagen. En säck ved och en ej allt för

dragig bostad. Det är rena, nakna nödtorften. Nu saknas den, och nu är **nöd** på färde.

Badstugatan 72 i Stockholm N. är slumstrarnas adress. Det ringer och knackar oafbrutet på dörren, i tamburen trängas bleka, hållögda kvinnor med än blekare, sjukligare barn. Somliga niga sig fram till slumsystemen, rycka henne i kjolen och hviska: "Syster, X:s eller Y:s i 7:an — 9:an — 50:an, di har svält så. Kan inte nå'n därifrån få komma med?" — "Så här dags?" — "Ja, se, jag tog med dom, jag. Di är nere på gatan."

Syster nickar, och X:s och Y:s komma strax därefter försagda och ängsliga in genom dörren.

"Vi ska i te ta' så mycket, kära syster. Om vi bara finge smaka litet på soppan, så..."

Syster klappar dem på axeln eller skakar hand med dem och säger:

"Stig in, stig in! Vi ska nog se till, att ni får både soppa och förrett."

Det står ännu några kvar ute i förstugan, det är mammor med fyra, fem barn, som undra, om de inte kunna få dela sina portioner med barnen...

Och när de alla bli välkomnade in, utbrista de:

"Tänk att vi få äta oss *mätta* allesamma!"

Det är inte så noga med bordskicket inne i den stora matsalen. Istället för de 70 bjudna gästerna ha 98 infunnit sig. Extra bord dukas i flygande fläng, och där serveras de fjorton slumstrarnas egen middag som ett tillskott åt de utsvultna.

Maten är väl lagad, stark och närande.

Fläsk och makaroner och risgrönsvälling, fläsk och potatismos med saftsoppa och mangukslimp, köttbullar och potatis med grönsoppa — se där några af matsedlarne. Fläsket är af bästa sort och serveras med tanke på att en utsvulten inte kan tåra kött utan att bli sjuk. Köttbullarne äro för det matlag, som litet mera vants vid lagad mat.

Bespisningen är bekostad af okänd gifvare, som ställt en viss summa till slumstrarnas disposition för att bjuda på middag så länge den räcker. De inbjudna få komma två gånger i veckan och dessemellan lefva de af bröd, kaffesump, eller ingenting.

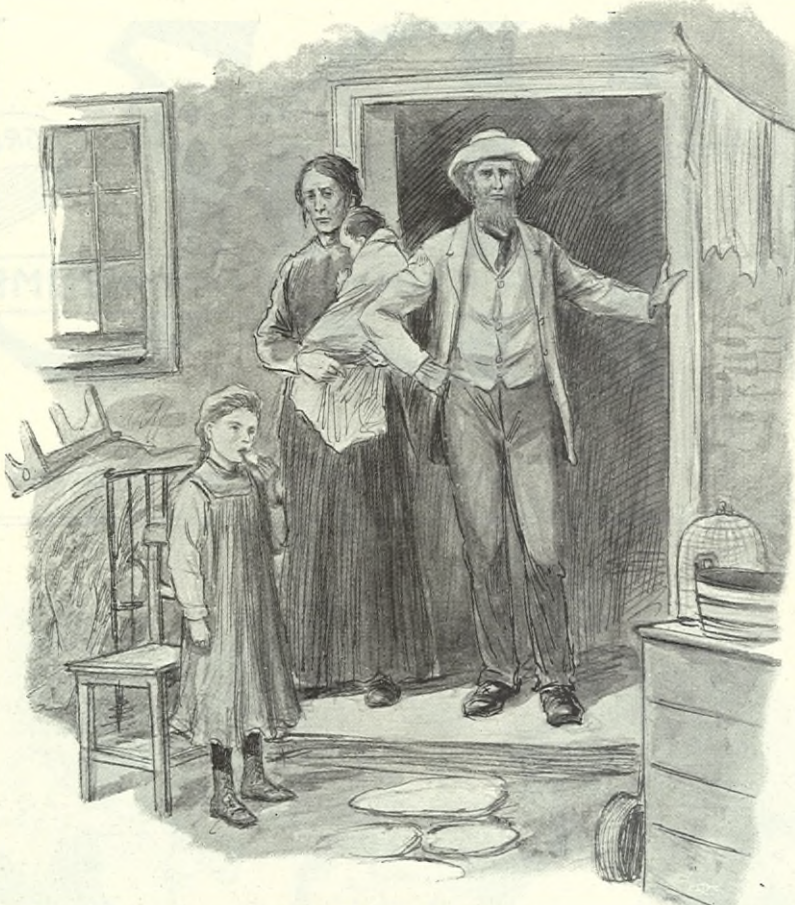
De flesta af ofvan nämnda matlag voro hustrur och barn till oorganiserade arbetare, murehandlangare och dylikt. Männen ha af gifvaren utslutits vid bjudningen.

Men slumsystemen sitter och talar om andra gäster, socialisternas familjer. Deras män äro kaxiga och storordiga, så länge en skynt af själfuppåhållelse finnes, men deras hustrur äro mjuka och tacksamma — och utsvultna!

Jag högaktar dem, säger systemen, för att de i det längsta dra' sig för att bedja om hjälp. Det är ju alldeles rätt, att de hålla sig borta. Men när de slutligen komma, så är det alls ingen skillnad på socialist och icke socialist. Den ene som den andre lyfter på mössan för en påse smörgåsar —

Ett bref, skrivet på ett blad ur en skolskrifbok:

Snella syster var vänlig hjälpa oss vi ha ännu ej bekommit någon hjälp från fattigvården. Min hustru var där två gånger i går och sista gången var det på quellen fick hon till svar att vi skulle få besök som idag men ännu har vi ej hört af någon vi ha ej till litet mjölk och bröd, och vi veta ej om vi få något besök i quell. Om någon liten hjälp beder vänligen
C. F. S.

VRÄKTA FRÅN HEMMET.

Mannen låg sjuk sedan länge tillbaka, många barn, usel bostad.

Vid Roslagstorgs kåkar står en gammal hvit-skäggig arbetare med gulbleka infallna kinder. Vi dela ut silfverslantar bland de många barnen och han säger stillsamt: "Ja, det är synd om kvinnor och barn nu."

Någon hviskar i örat: "Han bor i tvättstugan och är en riktig *svältkonstnär*."

Han hvarken klagade eller bad, men du värld, hur hans händer skälfde och ögonen lyst, då han kände doften af färska ullar och hörde, att de voro för honom!

"Hvad skall du köpa för slanten?" tillfrågades en liten byting med stora ögon i ett smalt ansikte.

"Bröd!" hviskade han och drog sig bort åt bagarboden med handen hårdt slutet om skatten.

Högt uppe bodde en gammal gumma, som varit tidningsbud. Hon hade lefvat under fem dagar på en liter bär, som hon kokat med vatten till soppa och dryck och gröt och mos.

"Det ska vara hälsosamt, så en får vara gladen har det." En liter urkokta bär!

Detta är icke foster af en lättvindig journalistfantasi. Det är *verkliga fakta*.

Hade ni sett den stora, spända blicken och de slutna läpparna, svältens prägel och tigande marter, hade ni förstätt slumsystemen, då hon slog händerna för ansiktet och brast i skakande gråt öfver att stå hjälplös inför nöden.

Hennes händer voro tomma, lika tomma som slummens kassa. Och när slumsystemen inte kan skaffa hjälp, hvar finns den då?

I ett af de stora stenhusen i Katarinas utkanter bor fru X. Hennes äldste son är plåtslageriarbetare och har just åter fått börja arbetet. Mannen är död och två barn ännu i skolåldern. Själfr syr hon skjortor — med knapphål och knappar i — för två kronor dussin. Men under strejken har hon intet arbete haft.

"Fackföreningarna! Ja, jag orkar inte tala om det. Jag tänkte väl en skulle kunna få en slant, när en sitter med tre barn utan någonting. Jag gick till Folkets Hus, jag, en

morgon klockan nio, och där satt en höfliger herre, som sa' åt oss att komma igen till strejkkommittén kl. 11, för han ensam kunde ingenting säga. Ja, så gick vi där och drog tills hon var elfva. När vi kom opp då, så satt där en hop herrar, och en röt åt oss och frågte hvad vi ville. Ja, jag sa jag som det var, och då sa han: "Kom igen klockan två." Ska en fattig människa lämnas på det sättet? Från Katarina och till Folkets Hus är inte nästgårdsväg, inte, när en inte haft någe' att äta och inte kan åka spårvagn. Jag sa de, jag, men då sa' han, att när en inte arbetar, så kunde en väl ha tid nog. Men en har väl hus och hem, vet jag. Nå, vi va där till två igen, men inte fick vi någe, inte! Kunde de inte sagt det med ens då!"

Byggnadsarbetarens hustru väntar en liten när som helst och har bedt slumsystemen se till hemmet någon vecka.

Men när systemen kommer dit för att höra efter hur det står till, finna vi mannen hemma.

"Ja," säger hustrun slött, "han fick börja vid bygget i måndags, men nu fick han sluta i dag igen, för det var inte arbete för alla, och han var yngst."

Mannen sitter i soffan och stirrar framför sig. Tre barn ligga och rulla på golvet i lek, fyra år, två och ett år.

Vi börja tala om strejken.

"Ja, det får du reda upp," säger hustrun till mannen. "Det är väl rätt och riktigt kan jag tro, men jag vet inget att försvara det med. Jag tycker man har det lika uselt hur det är."

"Ja," säger mannen långsamt. "Det hade kanske gått bättre om vi byggt barrikader som under revolutionen."

"Ah, han är bara svulten och dyster. Det menar han inte," säger hustrun.

Då lefver mannen upp och afger en trosbekännelse så frisk, att den röjer en entusiasm och en offervillighet lik ankans skärf — värd en annan sak. Han tror, att han gör väl i att lida nu, eftersom "det gått galet med strejken", och barnen ska' få igen det. Växa de upp, menar han, så skadar svält dem inte nu.

Skulle inte någon lycklig mor vilja tänka på henne, som under brist och bekymmer med slö ångest går och väntar — — — Det skulle kanske hjälpa henne, om hennes tre små finge tillräckliga föda.

Vägen genom fattigvården är lång och besvärlig och törnbestrodd. En half liter soppa pr person är inte mycket.

I vintras blef fru R. änka och lyckades få arbete med silfverpolering. Hon har sju barn. Den äldste gossen är åtta år. En liten pigga pojke, som breder margarin på fattigvårdens grofva bröd och omsorgsfullt mäter ut lika stora bitar till alla syskonen.

Ja, där modern arbetar är blockad, men "dom tycker synd om mamma, så hon får gå in bakvägen och få litet arbete".

Hon har fullt göra att tysta barnen, de skrika "för dom är hungriga", förklarar han och vaggar byltena fram och tillbaka. De minsta kunna inte äta det grofva brödet och det syns väl på deras kroppar och glämniga utmagrade ansikten. Skriket — ett långt utdraget skrik, fullt af rörande klagan — ekar i våra öron som nödens stora bönerop.

PÄRMAR

Idun 1908
och föregående år

tillhandahållas till följande priser:
Iduns pärmar, röda med guldtryck... 1: 50
Iduns Romanbibliotek, röda eller gröna 0: 50
Iduns Hjälpreda, röda eller gröna... 0: 50

Kunna erhållas i **närmaste bokhandel** eller direkt från **Iduns expedition**, om rekvisition och likvid i **postanvisning** insändes.

EN HUSVILL NATTVANDRARE.

Hyrorna börja skrämna. Redan ha flere familjer blifvit husvilla och inhyts af lyckligare lottade grannar. Man har varit efter med hyran i sommar och nu på hösten, den bästa arbetstiden, har ju strejken beröfvat en hvarje möjlighet att kunna tjäna in det. Alltså — ut!

I ett litet rum så stort som en mindre jungfrukammare bodde tio personer, fyra vuxna och sex barn. Om dagen var det omöjligt för alla att vara inne på samma gång, och så fort de äldre barnen kommo smygande för att be om "bara en liten brödbit", hette det: "Det finns inget! och gå nu inte här i vägen. Var på gården eller gatan till kvällen."

Mannen dragen med i strejken, hustrun måste lämna hemma fem små barn, den äldste nio år, för att genom hjälphus förtjäna en slant. Fadern var ute och drog, hade inte ro att vara hemma. Den äldste gick och vaktade syskonen. Han var en tyst, blek pojke.

Efter några korta, enstafviga svar hittade vi hans ömma punkt — arbetslösheten.

"Ja-a, när jag blir stor." — "Nå, hvad då?" — "Ska jag slå ihjäl dom." — "Hvilka?" — "Dom som inte ger far arbete."

Han visste inte riktigt om det var kapitalisterna eller fackföreningsledarne, han ville åt... Politiken var honom ännu för fjärran, han kände bara dess verkningar.

Efter tre dagars svält — ja, det är sant, det fanns en tredjedels hård brödkaka i huset under första dagen! — gick en arbetare till soptunnorna på Östermalms bakgårdar och letade fram rester af bröd och köttben och åt.

En familj flyttade i midten af september och bad en förbigående arbetare om någon timmas tillfällig hjälp. Han jakade och arbetade en stund. Plötsligt saknades han och när man slutligen fann honom, stod han framför ett låst glasskåp, där en pannkaka och ett fat biffar syntes. Han stod och stirrade på det och sade slutligen till frun i huset, höfligt lyftande på mössan: "Jag skall inte ha någon betalning, men om jag kunde få lof att få pannkakan nu."

Men barnen ha det värst. Barn vilja alltid ha mat och kunna inte bära svälten så som de äldre. Att stiga upp på morgonen och gå till hvila på kvällen utan föda är nog svårt. Skolan sörjer väl för dem, hvilkas nöd ligger i öppen dag, men många blygas att tigga.

Lille Hjalmar drar i slumsystemens kjol och frågar förläget om tanten, som gaf honom en bulle i går, vill ge honom en i dag också, och han tillägger, att han vet en pojke, som gråtit hela natten för att han ingenting fick att äta.

Vi kunde rulla upp många flere tafior, men de äro hvarandra så lika. Det är förtviflade män och förgråtna hustrur, svaga små barn, som många redan lärts att inte klaga.

Vill ni ge något för att lindra nöden?

Idun ger er här ett tillfälle — skall ni gripa det? Bakom dessa typer, tagna ur högen, stå skaror, alla hjälplösa och vanmäktiga. Kvinnorna ha dock sina vitalaste lifsintressen gemensamma — att skydda sin heder, sina barn, sina hem. Vill icke den lyckligare lottade i en tid af olycka glömma hvad som *skiljer* och *minnas* hvad som *enar*?

EIRA HELLBERG.

Till kamp mot svälten!

FIENDERNA äro i landet. Fienderna Brist, Svält och Elände härja dagligen allt oförsyntare i storstrejkens spår, och möta de ej snart ett samladt och kraftigt motstånd, skola vi under den kommande vintern och längre ännu få bevittna en folkförödelse i vårt fattiga land, en utmattning, hvaraf generationer kunna få lida. Och medan blodet så rinner bort, medan friden, trefnaden och hälsan försvinna, skola bitterheten, ångesten, sjukdomen och hatet blott växa dess frodigare.

Hvem vågar inför denna situation, på hvilken förestående artikel ger så bistra och gripande exempel, ställa sig kyligt afvisande eller svara med förnumstiga fraser, låge de än aldrig så nära till hands?

Nöden är icke en nyhet för dagen, — utan tryck af fattigdom och brist skulle aldrig en hel samhällsklass kunnat förmås till resning — men så täta som nu ha väl skarorna i den stora nödhären aldrig varit, och genom den sista tidens händelser har den ryckt så nära, att den nu står dag och natt i all sin stillsamma fasa för våra ögon.

Ingen kan därför längre urskulda sig med att han ingenting vet eller ingenting sett, där är ingen ursäkt för den, som sluter sina händer om sitt öfverflöd. Vi ha också svårt att tro att någon vågar ta ansvaret på sig att ha kunnat lindra nöd och svält men likväl nekat.

Det är i dag en enträgen vädjan om offervillighet vi rikta till vår läsekrets, vissa om att inom den finnas många goda hjärtan och mycken klarsynthet och därför också stora möjligheter. En förmår så beklämmande litet, men många kunna tillsamman utträta stora ting.

Öfver hela landet, i städer och fabrikscentra, som ju hårdast beröras af det sociala krigets följder, och där den mest skriande nöden förekommer, arbeta två kvinnliga kärer bland de fattiga: slumsysstrarna och

församlingsdiakonissorna. De se nu krafven på sin hjälpsamhet mångdubblade, sina resurser försvinnande otillräckliga. Det snabbaste och mest effektiva sätt hvarpå alla och en hvar kunna göra sitt till för att hjälpa, är därför helt visst att sätta dessa erfarna och uppoffrande arbeterskor i stånd att utvidga sin verksamhet, att hjälpa flere och rikligare, att mätta kanske hundrade, där de förut mättat tiotal.

Vi ha därför sökt att bli en förmedlande hand mellan dem och vår läsekrets, och uppmana alla, som kunna, att stå oss bi med penningbidrag, som genom oss sedan lämnas till diakonissverksamheten och slummen. Gåfvorna, små och stora lika kärkomna, bli förvandlade till *mat åt de hungerande*, så långt det förslår, öfver hela landet.

Vi bedja våra läsare minnas att utomordentliga fall kräva utomordentliga åtgärder, ja, äfven offer, minnas att snar hjälp är af högsta vikt, nu då kvartalsskiftet nalkas och hyrorna skola betalas, minnas att hvarje uppskof, hvarje vägran betyder en svältande, som avvisas, en familj, som blir husvill, ett barn, som knäckes af umbäranden, en ung flicka kanske, som hemlös och arbetslös säljer sig för bröd.

Vi vädja till alla och främst till kvinnorna, för kvinnorna. Hungern har ingen politisk färg och eländet ingen konfession, låt oss minnas det och ge bröd i stället för stenar!

I Stockholm boende gifvare kunna lämna bidragen direkt å *Iduns expedition, Mästersamuelsgatan 43*, eller på *Allm. tidningskontoret, Gustaf Adolfs torg*, hvarest listor finnas utlagda. Från landsorten kunna pengarna lämpligast sändas pr postanvisning till *Iduns expedition, Stockholm*. De som önska ge något af sitt personliga arbete genom att på ett eller annat sätt anordna en insamling, ombedjas korrespondera med redaktionen, som äfven tillhandahåller numererade teckningslistor.

För alla bidrag och deras användning kommer noggrann redovisning att inflyta i tidningen.

RED. AF IDUN.

SLUMSYSTEMENS SKYDDSLINGAR.

Begär alltid **Granit-emaljerade** **KOCKUMS KOKKÄRL** Giffriga och syrefasta. Prisbilliga. **KALMAR ÅNGKVARNNS A.-B:s** tillverkade af utsökt råvara på tidsenligaste sätt, äro nutidens förnämsta. **Hafregryn & Sundhetsmjöl** Finnes hos hvarje välsorterad specialhandlare i riket. **SYEA** Prisbelönta med högsta utmärkelser.

Mitt Första Författarskap

Mathilda Malling i debutären.

Mathilda Malling, senaste porträtt.

DET ÄR NU 25 år sedan författarinnan fru Mathilda Malling i danska Nationaltidende gjorde sin litterära debut med ett utkast till den sedan så mycket omdebatterade romanen Bertha Funcke. "Förste konsulus" populära författarinnan hugfäst i dag sitt litterära jubileum genom att för Iduns läsare skildra sitt första författarskap, och vi föga därtill en bild af fru Malling i debutären, af hennes fädernehem i Skåne och hennes ex libris, som visar hennes nuvarande hem, Elmehus i Holte, Danmark. En rik litterär produktion kännetecknar fru M:s författarbana, men ej blott rik i fråga om volymernas antal, utan och hvad beträffar innehållets värde. Mathilda Malling är en berättare i vackert populär mening, och hennes stora läsekrets känner sig därför knuten till henne med varma sympatier för hvad hon hittills gifvit.

VI VORO hemma på lofttimmen, min syster och jag, och medan vi åto våra smörgåsar och drucko vår mjölk, studerade vi som vanligt "Lunds Veckoblad".

"I dag är den ännu sämre än vanligt," sade jag öfverlägset.

"Ja, den är ryslig," tyckte också min syster.

Och det var verkligen en tämligen tarflig följetong. Men det, som särskildt i detta nummer stötte våra estetiska begrepp och vårt sunda förnuft, var den omständigheten att romanens kvinnliga bandit — hofdama hos en *Durchlaucht* — när hon skulle tillblanda giftet, ställde sig framför en spegel med ryggen åt offret.

"Nej, hvad hon är idiotisk!" sade jag i allra högsta grad ogillande.

Jag var tretton år och min syster tolf. Vi gingo bägge i fröken Eggerts' skola vid Oxtorget, hade nästan halflånga klädningar och håret nedåt ryggen. Men våra idéer om giftblandning såväl som om de flesta öfriga saker mellan himmel och jord voro fullkomligt stadgade, hvarför vi nu med allt skäl kallblodigt och föraktligt sågo ned på den inhabila hofdamen.

"Duger det här att tryckas," tänkte jag för mig själf, "kan visst hvem som helst nu för tiden skriva i tidningar." Och giftblanderskan gjorde slag i saken. Hon fick mig verkligen till att taga det svåra, länge mediterade steget öfver Rubicon.

Samma kväll genomsåg jag omsorgsfullt mina papper, som förvarades i åtskilliga gamla cigarrlådor ofvanpå hyllan med skolböckerna. Cigarrlådorna hade fordom bebotts af pappersdockor och voro ännu inuti litet klibbiga af häftplåster. Mitt allra första verk var skrifuvt med blyerts på något urgammalt tjockt gråhvitt papper, när jag var sju år gammal. Hjältinnan hette Marie-Antoinette, och jag minns tydligt, att tredje kapitlet (hvilket äfven var det

sista) började så här: "Beslut och handling, har jag hört, äro ett hos kvinnan..." Mitt nästa arbete — från mitt elfte år — fanns inskrifvet i en nätt häftad glosbok och handlade om Kasimir den Store och Polen. Detta hade jag på sin tid varit så stolt öfver, att jag låtit särskildt gynnade klasskamrater genomläsa det — ett ädelmod jag sedan bittert fick ångra. Det ofta förekommande ordet "polack" var nämligen hela boken igenom stafvad med två "l", och ett par veckors tid måste jag finna mig i att lida hån och spott för detta olyckliga "pollack". Jag hade senare aldrig några förtroga. Mitt tredje hufvudverk var i två delar och bar den stolta titeln (utan min vetskap redan använd långt före min tid): "Den siste Abencerragen." Det var en ragu af månnsken, Alhambras ruiner, araber och spanjorer och som pièce de résistance en skön och förtviflad Ayscha. Mina ämnen tog jag från Held och Corvins gamla illustrerade världshistoria, hvilken under denna period spelade samma roll för mig som Plutarch för Shakespeare.

Egentligen hade det från början varit min mening att undfagna Veckobladet med "den siste Abencerragen" — då det kom till stycket, nådes jag emellertid ej. Detta låter märkvärdigt, men det är sant: jag tyckte Abencerragen var alltför god. Ty jag kände på mig, att det bittert skulle sår mig att höra detta mästerverk kritiseradt och förlöjligadt — en möjlighet, hvilken jag med "pollack" i minne inte ansåg helt och hållet utesluten. I botten af cigarrlådan låg visserligen ett sorgespel om Henrik den Andre Plantagenet och "den vackra Rosamunda", men det tog jag aldrig ens med i räkningen, då det dels inte var färdigt och dels — enligt min erfarenhet af tidningsföljetonger — i dess egenskap af drama inte hade några chanser att bli antaget.

Då jag alltså inte torde utsätta något af mina favoritarbeten för förödmjukelsen att refuseras, beslöt jag efter moget öfvervägande att för ändamålet fabricera något helt nytt.

Den novell jag redan dagen därpå påbörjade, och hvars minnesvärd jag härmed tillåter mig att resa, är i min produktion utmärkt af tre egendomligheter:

- 1) Den var min första moderna berättelse.
- 2) Den var skriven i omedelbart syfte att förtjäna pengar. Min djärfva dröm var att få tio kronor för den och bjuda mig själf och mina syskon på en Lindbergsföreställning på "Föreningen".

2) Denna novell var det första arbete jag fullständigt avslutade, renskref och försökte få tryckt.

Historien hette "Hafvets Son" och höll sig troget till Emilie Flygare-Carlén. Jag hade en sommar varit med mina föräldrar i Bohuslän — den enda gång i mitt lif jag varit utanför

Skånes gränser — och sceneriet, som jag mycket väl mindes, ämnade jag nyttja. Naturbeskrifningarna hämtade jag alltså ur min egen fatatur, men själfva handlingen med smugglare, ädla jaktlöjtnanter o. s. v. hörde som sagdt närmast hemma i "Ett handelshus i Skärgården".

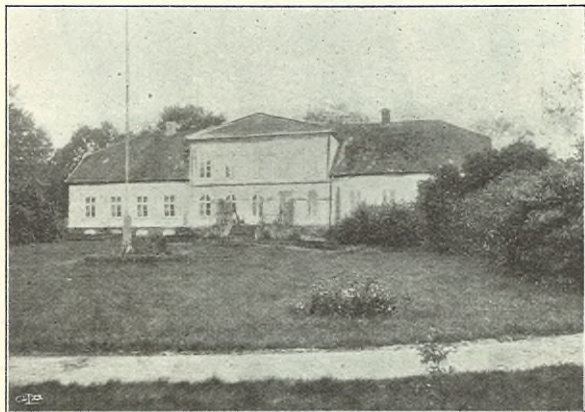
Novellen blef alltså både färdig och renskrifven (jag var stolt öfver min flytande handstil), och genom bemedling af en jungfru, som nästan blifvit uppfostrad hemma, sedan hon var barn, och på hvilken jag obrottsligt kunde lita, inlämnad till redaktionen af "Lunds Veckoblad".

Den tid, som nu följde, står för mitt minne som en af de mest spännande perioder jag någonsin genomlevat. Hvar gång jag — tre gånger i veckan — såg "Veckobladet" på frukostbordet, höll hjärtat nästan på att hoppa ur bröstet på mig. Emellertid: giftblanderskan och andra banditer fortsatte alltjämt oantastade att i dess spalter utöfva sina mandatar utan att någonsin lämna plats åt min ädle och misskände "Hafvets Son".

En bedröflig eftermiddag fram på vårsidan, då det hällregnade fick jag novellen tillbaka med en biljett från redaktören, hvilken — till min skräck och blygsel — började: "Min fru! Jag kan inte beskriva mina känslor. Jag kände mig som en bedragerska, och dock visste jag ju med mig själf, att jag aldrig utgifvit mig hvarken för fru eller herre. Troligen föresväfvade honom "madame". Alla anonymitetens kval och färor genomlede jag i min fantasi: hur jag på någon bjudning skulle träffa redaktören, hur han vid bordet skulle omtala "Hafvets Son" och göra sig lustig öfver den öfvade författaren. (Nu såg jag ju alla möjliga fel på mitt opus och satte mig visst inte på mina höga hästar gentemot giftblanderskan. O, nej!) Ty inte kunde redaktören, om han än vore den försiktigaste och finkänsligaste person i världen, väl någonsin tro att "min fru" gick med halflång klädning och flåta nedåt ryggen! Jag har senare både som "Stella Kleve" och den onämnde författaren af "En roman om förste konsulen" genomgått fullständigt liknande marter, och många gånger undrat, hvarför i all världens tider jag någonsin velat förstöra min frid med att skriva romaner.

Jag undrar ännu på det.

MATHILDA MALLING.

OSCARSFARM I SKÅNE, DÄR FÖRFATTARINNAN FÖDDES.

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som fört ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portofritt!

Idun 1892	2: —	Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	5: 50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2: —	Idun 1907 (med julnumret)	6: —
Idun 1895 (utan julnummer)	2: —	Iduns julnummer 1894	0: 20
Idun 1902 (med julnumret)	4: —	Iduns julnummer 1898	0: 20
Idun 1903 (med julnumret)	4: 50	Iduns julnummer 1905	0: 50
Idun 1904 (med julnumret)	5: —	Barngarderoben 1905, komplett	2: —
Idun 1905 (med julnumret, nr 28 felas)	5: —	Barngarderoben 1908, nr 4 o. 5 felas	2: —

LÄS!

En skånsk målare och lyriker.

SKÅNEKONSTNÄREN Per Gummeson har för första gången under sin långa artistbana anordnat en utställning i Stockholm af sina verk. Och det kan så godt först som sist sägas att hvad han har att visa däruppe i Konstföreningens lokal andas en kärlek till Skånebygden, ett förstående af densamma, som ställer honom på ett mycket högt plan i hans egenskap af utöfvande konstnär.

Dimensionerna på hans dukar äro i allmänhet helt små, men hvad inrymma de icke af fin och varm naturiakttagelse, hvilken färgglädje lyser ej ur dessa bygator med deras trefna korsvirkeshus, ur de lummiga trädgårdarna, från fältens vajande säd och strandens vågsvall. För den, som med egna ögon sett Skåne och dyrkar dess typiska natur, ha Gummesons taflor mycket att ge af uttrycksfull bygdelyrik.

Vid första anblicken göra hans dukar samma intryck som anspråkslösa människor: de hvarken blända eller gripa. De påkalla ingen särskild anspänning af ens syn eller känsla, där de framsäga sitt färgspråk med stillsam röst; men småningom afslöja de sin ömma poesi, det hviskar ur kastanjernas gröna gömmen, den kringbyggda gården, med talrika spår af alla de människor, som lefvat och dött under torftaket, förtäljer i sin tysta ro om årens hänskridande, heden badar i ljus från den stora spegeln hafvet, och ur trädgården med höstens bladfall på sandgångarna, sjunger en ton från döende sommar.

Under en medelmåttig konstnärs hand kunna dylika

motiv lätt få en falsk känslighet, men det har Gummeson lyckligt undgått. Han blir aldrig omanlig. Under ett helt lif ha hans ögon hvilat på Skånebygden — den bygd, som bildas af Röstångas löfskogor och mjuka dälдер samt ljungheden kring Falsterbo — han har gått alla dess särdrag inpå lifvet och återgifvit dem med ett sundt målar-sinnes kraft och värme. Och handen har ej sviktat, känslan ej öfverskridit måttans gräns.

Det är för öfrigt intressant att jämföra hur han skiljer sig från andra skånska landskapsskildrare, dessa, som måla diset och dimmorna eller de simmande nattskuggorna med sitt mystiska djup. Gummeson har företrädesvis sett sitt Skåne i fullt dagsljus eller någon gång i genomskinlig skymning, som i "Vid bron", för att nämna ett exempel.

Vid sidan af sitt arbete med penslar och färger är konstnären också poet. Men hans blygsamma natur har hittills afhållit honom från att samla och ge ut sin lyras alstring. En liten dikt har han dock haft vänligheten ställa till vårt förfogande, och vi meddela den här nedan som prof på hans förmåga att omsätta sina naturintryck i rytmiska ord.

GAMMAL FALSTERBOGÅRD

VÄDERKVARN VID SKANÖR

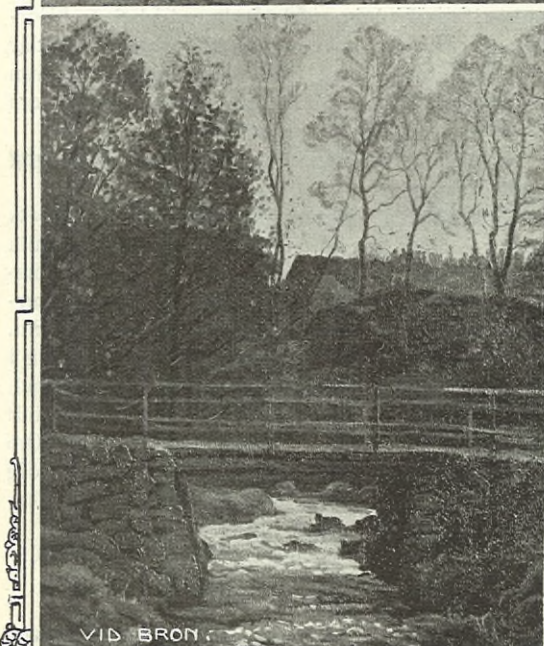
Senhöst.

HVAD SOMMARN skogen skänkte af blads och blommors fägring nu ligger gömdt och blöder i skogens tysta dunkel.

Men leker solens stråle på fallna bladen röda, de lysa upp som lågor af guld och ädelstenar.

Och är du mörk i hågen — den har väl sina glimtar, och ljufva minnen bryta din saknad, än så bitter.

PER GUMMESON.

VID BRON

SOLIG GATA I KIVIK

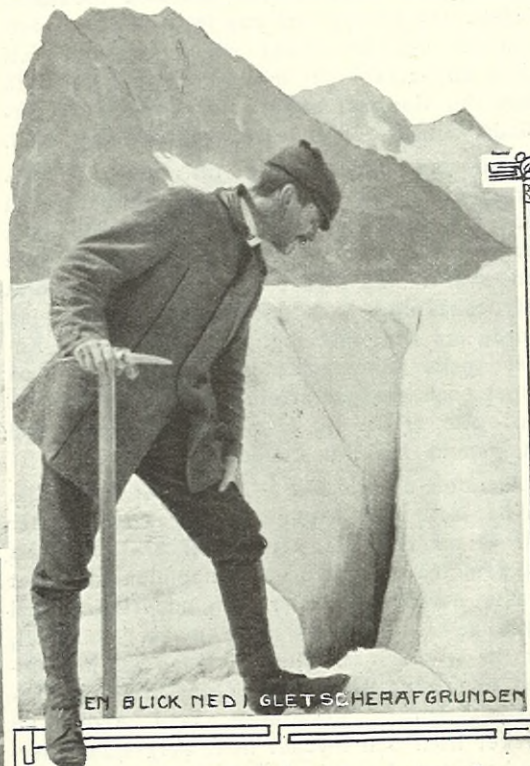
Bland alpfinnar och afgrunder.

En svensk alpinist
bestiger

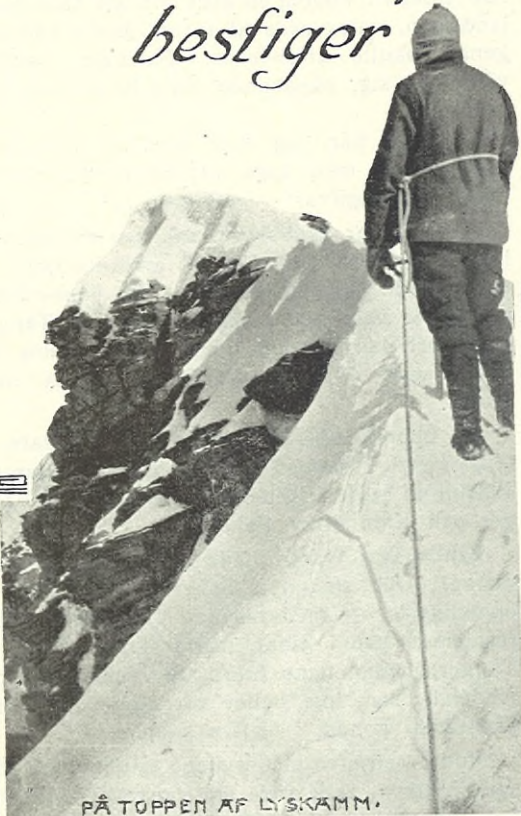
Europas far-
ligaste berg.

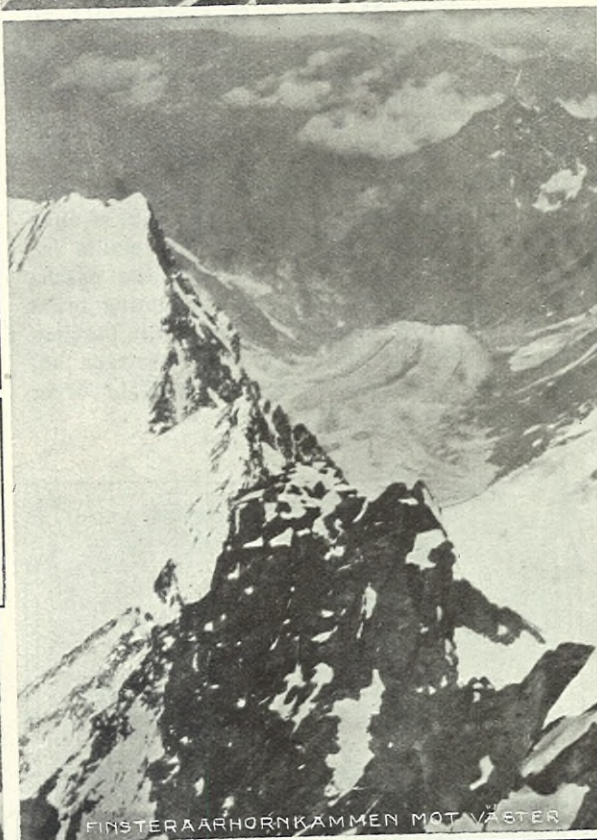
ANDERS PALLIN
PÅ TOPPEN AF FINSTERAARHORN

EN BLICK NED I GLETSCHERAFGRUNDEN

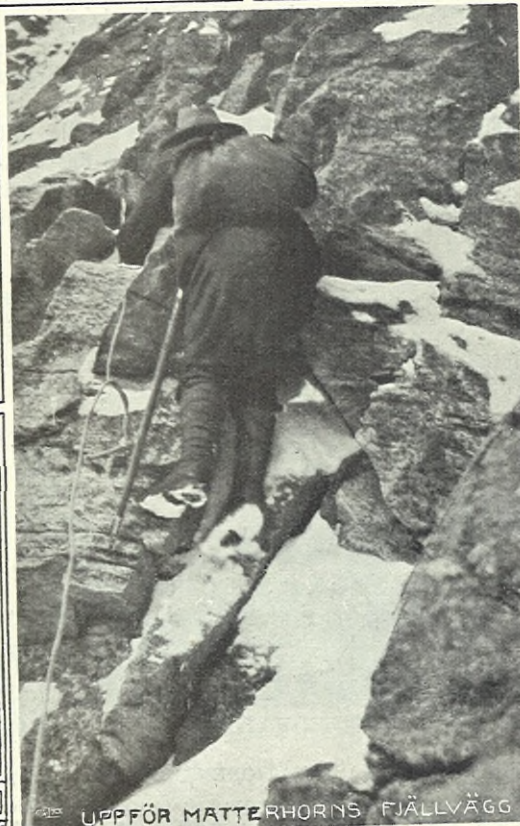
PÅ TOPPEN AF LYSKAMM.

FINSTERAARHORNKAMMEN MOT VÄSTER

snöeggar blef den mest spännande. Af bestigningarna i lodräta klippväggar var den af Matterhorn besvärligast, då skrefvorna täcktes af nyfallen snö — för en vägg på 300 m. höjd använde han 4 timmar. Flera farliga passager i de branta klippsidorna erinrade alpinisterna på ett eftertryckligt sätt om de människor, som här förolyckats och störtat öfver 1,200 m. i afgrunderna och som nu hvila på kyrkogården i albyn Zermatt.

FRÅN DEN modige svenska alpinisten Anders Pallins senaste faroppyllda färd i Alpna, från hvilken han i dagarna återkommit, äro vi i tillfälle här visa några i sitt slag sällsynta fotos. I Walliseralpna besteg hr. P. Matterhorn, som han i dåligt väder nådde till c:a 4,350 m. höjd, samt det sköna och mycket farliga Lyskamm, 4,538 m. Härifrån gick färden till Berner Oberland, där hr P:s första bestigning blef en eröfring i storm af det

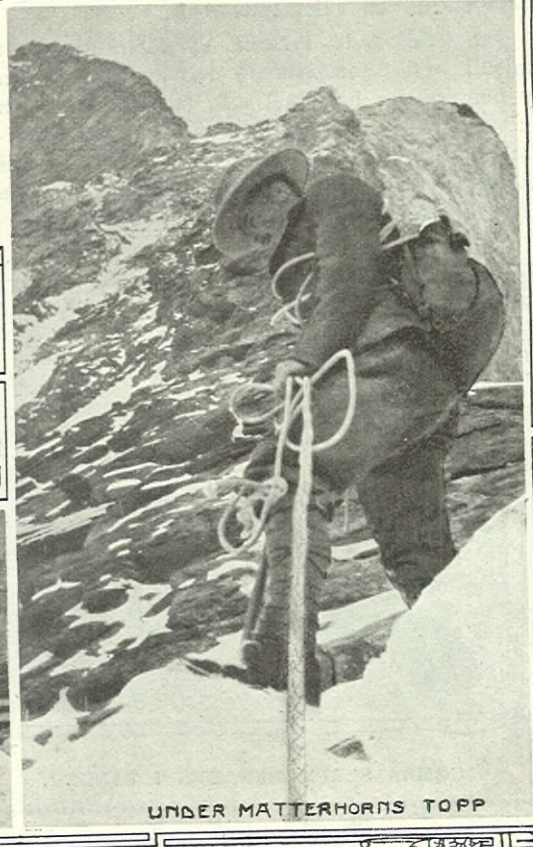

UPPFÖR MATTERHORNS FJÄLLVÄGG

öfverisade och farliga Finsteraarhorn 4,275 m., hans måhända största alpinistiska bragd i år. Här nådde han äfven det världsberömda Die Jungfrau, 4,166 m., som enligt telegram i dagarna skördat flera offer, samt Mönch, 4,105 m., hvilken bestigning på knifskarpa

BLAND MATTERHORNS OFFER
PÅ ZERMATTS KYRKOGRÅD

UNDER MATTERHORNS TOPP

Brefvet som aldrig nådde honom... وصلى الله على سيدنا محمد وآله

MAROCKO ÄGER åtminstone två personligheter, hvilkas gärning går ett bra stycke utom och förbi vanligt människomått, och hvilkas saga är sådan, att man frågar sig, om de verkligen tillhöra vår tid: Bu Hamara och Raisuli.

Då jag i mars månad landsteg i Tanger, började jag genast höra mig för med alla vederbörande, om det fanns någon möjlighet att ställa min resa i det inre så, att jag kunde få möta Bu Hamara, hvilken jag i europeisk förblindelse tagit för en varelse af kött och blod.

Ifall jag begifvit mig till någon afsides herregård i det svartaste Västergötland och bedt den skrockfullaste af alla änkenåder vara god och visa mig det historiska spöket, så hade hon svarat mig med samma storögdt bestörta hufvudskakning, som mötte mig närhelst jag sporde om den obetvinglige från Taza. — Endast tyska sändebudet inlät sig närmare på ämnet, och sammanfattningen af hans ord var den: Att träffa Bu Hamara är liktydigt med att stämma möte med Döden. —

Återstod då Raisuli. — Hvem är han? Tja, du har sett hans namn i tidningarna, men där står så mångahanda, att du har bra nog svårt att påminna dig om han är uppfinnaren af det nyaste aeroplanet, eller den undersköna och olyckliga fru Tosellis siste make. — Nåväl, för tio år sedan var Mulai Achmed ben Muhammed ben Abdallah el-Raisuli en fattig och obemärkt stigman, tillhörande Beni Arros, en mycket liten och mycket helig bergsstam i nordn. Sedan dess har han hastigt stigit i rang, rykte och rikedom.

Hans första reklamnummer var bortsnappandet af Walter Harris. — Då den bekante Timeskorrespondenten, i sällskap med den tjänare, som ännu alltjämt är honom följaktig, en dag tog en ridtur i Tangers omgifningar, stötte han på Raisuli med väpnadt följe, hvilken utan vidare förklarade honom för fånge och tog honom med sig till Andjraberger. Där kvarhölls han, dock under mycket god behandling, och frigafs efter tjugutre dygn, sedan makhzen fått betala en lösepenning, som gjorde röfvaren till en välmående man.

Det hela hade lyckats så förträffligt, att Raisuli beslöt fortsätta på den inslagna vägen ty numera var han ju i alla fall fågelfri. Och en majkväll år 1904, just då den rike amerikanaren mr Perdicarris dinerade i sin villa vid hafvet, ett stycke från vägen till Spartel, trädde den företagsamme bergsbon in och befallde

هنا جل ١٤ جل ١٤ رضي الفايدي لا صلي الله عليه وسلم
 از سيون رعناك الله وسلامه على ورت الله
 على خير سوان نوره الله وهو محامله الشليلير
 اعانل السمي برتق فينظار ليتر نيت
 السويلا حر علماء اعصم له غرض بانسجول ب
 نذك انسواح ونو طلب منا ناب دولته
 بخصنة بانسور لسان اصحابه قننا منا
 بالوصاية عليه وعليه بخصبة ان تكون منه
 على بال وقتفاله بايا صبا حتى ينيح
 مجبور احاطر وعلى الحمد وانسلا ١٤ ربيع
 الاول ١٣٤٧ هـ بمصر الجبل الروميه

värden och hans måg att kläda på sig och följa med. Perdicarris ville sätta sig till motvärn, men öfvertygades snart om det orimliga att med några få tjänare uträtta något mot de kabyler, som omgäfvade det ensamma huset. Där fanns intet annat att göra än att foga sig i sitt öde, och man sprängde bort med de två amerikanerna. Äfven mot dessa uppförde man sig mänskligt. Men deras fångenskap blef rätt lång, ty villkoren för deras utlösande voro otroligt hårda, och det var särdeles kvistigt att komma öfverens.

Till en början fordrade han sjuttio tusen dollars i guld, vidare att fyrtioen medlemmar af stammen Beni Arros, hvilka paschan af Tanger, El Hadj Abdssalam ben Absadak, af olika anledningar låtit inbura på Kasbah, skulle frigifvas. Och än mera, enär bemälda pascha någon tid förut på sultanens befallning bränt en by, tillhörig Raisulis svåger, skulle paschan afskedas, och Raisuli icke blott efterträda honom, utan därjämte utnämnas till Kaid öfver den omgifvande bygden, Fahass.

Aldrig har väl en landsvägsröfvare uppställt fräckare anspråk. Och makhzen vägrade också att underhandla, tills Förenta staternas sändebud tillställt honom en kort not, att hans bägge landsmän, enleverade af marockanska banditer, genast skulle återbördas. Makhzen vred och vände på sig; påpekande Raisulis orimliga anspråk.

— Dem har jag inte med att göra, sade sändebudet, men laga att mr Perdicarris och hans måg frigifvas — annars...

I nio dagar grubblade makhzen storligen på hvad "annars" betydde på amerikanska. På den tionde uppgick så ljus. En pansarflottilj under *the stars and stripes* ankrade på Tangers redd och började helt lugnt rikta in sina kanoner mot Marockosultanernas gamla hvita borg.

Då uppräknades de sjuttio tusen dollars, då lösgäfvos de fyratioen Beni Arros, då förklarades Raisuli af sultan Abdelasiz för pascha af Tanger och Kaid öfver Fahass.

Landsvägsröfvaren hade korats till kejsarens satrap. Och sina nya ämbeten skötte han — olyckligtvis — med rasande eftertryck. Själfr residerade han i Zinat, några timmar öster om Tanger, medan hans kalifa, Si Muhammed ben Abdelali, som inte heller var någon blöt karl, företrädde honom i själfva staden.

Modet och öfvermodet stego alltjämt hos Raisuli, hvilken, tack vare sin vanvettiga djärfhet och järnhårda beslutsamhet, följdes af lyckan i alla sina vilda företag. Han uppträdde påfallande egenmäktigt och utmanande och krusade inte alls diplomaterna — marockanerna hafva i allmänhet en mycket besynnerlig och mycket riktig uppfattning af Europa — utan underhandlade med dem som med jämlikar. Den infödda befolkningen i Tanger, som tog sina order från hans kalifa, började också öppet visa klorna; kristna skymfades dagligen, och det var riskabelt att gå ut efter skymningen, t. o. m. att på ljusan dag passera marknadsplatsen.

Sålunda artade sig ställningen småningom till att bliva outhärdlig, och de främmande beskickningarna funderade på att låta landsätta trupper från de på reddan förlagda örlogsfartygen. Till all lycka förhindrades detta emellertid af sultanens representant den gamle kloke Muhammed el Torres, hvilken bedyrade att de främmande soldaternas uppmarsch skulle blifva signalen till ett allmänt blodbad på de kristne.

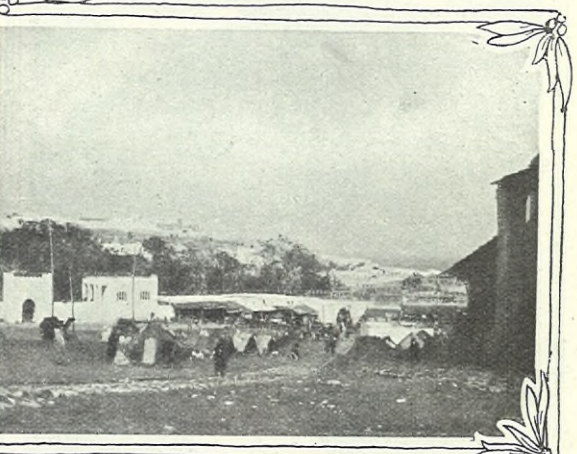
För att få slut på detta osäkerhetstillstånd fordrade nu makterna att Raisuli skulle från-

GAMLA SLAFMARKNADEN I TANGER.

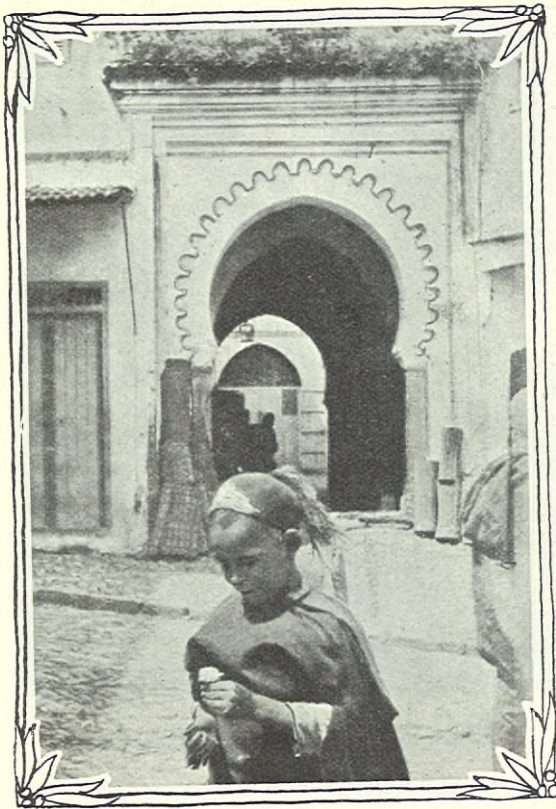
EN MAROCKANSK KRIGARE.

TORGET OCH TYSKA LEGATIONEN UTANFÖR TANGER.

Mot hosta, förorsakad af förkylning, halshatarr m. m., användes Fil. Dr P. Håkansson's Salubrin fördelaktigast till inandning medelst inandningsapparater enligt särskild beskrifning. Partilager hos Geijer & Co., Stockholm.

IDUNS MODELLKATALOG
 Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem.
 Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorett omslag.
 Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

INGÅNGEN TILL RAISULIS PALATS I ARSILA.

tagas sitt ämbete. Och sultan Abdelasiz samtyckte därtill. Dock, i detta den feodala anarkiens land äro de store herrarne inte lätta att kommendera. Raisuli vägrade också blankt att afgå. Man hade beräknat detta och sände Busjta Bagdadi, den trappaste bland de tappre, med en stark *m'halla* till Zinat, för att lefvande eller död bemäktiga sig alltrotsaren, som så länge varit makhzen en nagel i ögat.

Då tog sig denne öfverraskningarnas man till med något, som ingen skulle trott honom om: han rymde från Zinat och gaf sig till bergen! — Marockanska regeringen äger lyckligtvis inga nerver; sådant skulle verka hindrande på dess funktioner. Men man insåg tvärt, att man råkat ur askan i elden. Guvernören Raisuli var i alla fall makhzens man; den fördrifne guvernören återigen dess förklarade fiende. Med glansen omkring sitt namn, med sin tänande vältalighet, sin taskspelareartade förmåga att samla och styra människor, hade han snart omkring sig skaror af bergsbor, honom blindt tillgifna, stridbara och roflystna.

I ett nu blossade oroligheterna upp igen. Samfärdseln afbröts, ty Raisulis band lågo öfver allt i försåt. Skatteindrivningen försvärades eller omöjliggjordes. Diplomatiske kåren i Tanger och den talrika europeiska kolonien därstädes sväfvade ofta i fara, trots den starka garnisonen, hvars sold uppgick till två hundra tusen kronor i månaden. Huru bittert det än var, fick regeringen finna sig uti att underhandla med briganden, en öfverenskommelse, huru förödmjukande som helst, måste till hvarje pris ingås med honom. Och den äldre bepröfvade krigaren Kaid sir Harry Maclean sändes den 29 juni 1907 att utföra detta kinkiga uppdrag på en plats i stammen El Seriff.

Där spelade Raisuli ut sitt lifs största triumf. — Ett rykte blåste med vinden öfver den nedgående solens land, och samma rykte kablades öfver världshafven: — Kaid sir Harry Maclean, den fridlyste parlamentären, har förklarats för fänge!! —

Så stod då själfva England maktlöst mot Raisuli. Det vågade inte ens tänka på att med maktspråk söka befria sin landsman. Ty vid första anfall man gjorde mot El Seriff, skulle den gamle skotten dödas. Den häpnads-

väckande människan var alltjämt herre på täppan, och från sin lugna oangriplighet lät han framlägga de allra orimligaste anspråk för den dyrbara fångens lösgifvande. Dessutom behandlades Maclean under de sju månader han hölls i förvar på det gemenaste sätt. Och då han äntligen, ett lefvande skelett, fick återvända till Tanger, hade brittiska regeringen måst utfästa sig att ställa Raisuli och hans familj under sitt skydd för att hindra makhzen att utföra repressalier, hvarförutom stora penningsummor, lifränor m. m. utbetalades. — Ett marockanskt ordspråk lyder: "Vare sig du åt eller inte, så satt du i alla fall vid bordet." — Men Raisuli har sannerligen kunnat konsten att hugga för sig! —

Då sultan Abdelasiz sedermera efterträddes af Mulai Hafid, insåg denne fördelen af att vid sig fästa en sådan man. Han utnämndes till guvernör af Arsilah samt är dessutom Kaid öfver sexton stammar, hvilket gör Raisuli, jämte hans forne fiende Busjta Bagdadi, till de bägge förnämligaste seigneurerna i nordn. —

*

Bland de lejdebref, hvarmed makhzen välvilligt försett mig för min färd i det inre Marocko, fanns äfven ett till den väldige guvernören af Arsilah och jag glädde mig särskildt att få träffa denne bländande skicklige aktör i det stora spelet.

Staden är en förfallen, underlig och dyster kvarleva från det portugisiska kolonialväldets storhetstid, men har för länge sedan glidit ur dess våld. Liksom man ännu på Sveaborg här och hvar ser de tre kronorna öfver hvalfportarna, finner man att de med krenelerade fyrkantiga torn befästa murar, som omgifva Arsilah, äro försedda med kanoner från Manuel den lyckliges dagar. Ehuru belägen alldeles vid hafvet, hör den icke till de åtta hamnar, där europeisk sjöfart är medgifven. FjÄrran från de vanliga karavanstråken, inklämd mellan Atlanten och de utmed kusten löpande bergslutningarna, besökes den sällan af någon irrande turist. Förresten har hela Arsilah tycke af en stor fästning; kring dess tinnar och grafvar hafva många bittra fejder kämpats, och man kan knappats tänka sig en mera karaktäristisk typ för Raisulis högkvarter.

Medan vi slogo läger, sändes Kaid-el-Arbi in till staden för att anmäla vår ankomst och rekvirera den nödiga nattvakten. Efter en halftimme återvände han, ganska slokörad, och jag såg på scheriffens min att det var dåliga nyheter från Arsilah.

— Hur är det? sporde jag.

— Jo, i morgon börjar den stora Molodfesten, till minne af Profetens födelse. Och för att fira den har Raisuli för fyra timmar sedan dragit till sin stam Beni Arros — för bara fyra timmar sedan!

Det där gjorde mig visserligen nedslagen, men inte alls förvånad. Jag är nämligen så djupt och innerligt medveten om hvad folk gemenligen benämner otur, så van vid att ödet sätter krokben för mina förehafvanden, att mina planer malas sönder, har så ofta på mina resor kors och tvärs firat verkliga triumfer af otur, att jag en gång för alla tvungits att taga alla jobsposter med jämnmod.

Scheriffen, den där är en sangvinisk själ och tror blindt på lyckan och lifvet, tröstade mig emellertid med, att, då vi några veckor senare skulle återvända från Fez, Molodfesten länge sedan vore afslutad, och att jag följaktligen skulle få tillfälle finna Raisuli i hans stad.

— Nej, sade jag, jag skall aldrig träffa honom, och detta Muhammed-el-Gebbas' lejdebref skall aldrig nå honom. Men om jag kommer

hem till Sverige igen, skall jag låta trycka af det i en bok och sända honom den. —

Emot aftonen begåfvo scheriffen och jag oss in till Kasbah för att aflägga en visit hos Raisulis Kalifa, Si Muhammed ben Abdelali, hvilken för befälet i sin herres frånvaro. En lång, lutande, spenslig gestalt med djupt liggande ögon och ett stripigt, spikrakt skägg. Det var han, som från sitt residens vid Zocco de Barra i Tanger månad efter månad så att säga höll hela staden vid öronen.

Han beklagade, att guvernören ej var hemma, men erbjöd sig förekommande att stå till tjänst med hvad jag kunde behöfva samt lofvade att frambära min hälsning. — Jag uppdrog åt scheriffen att tjusa till honom med så många artigheter han kunde vara värd. Och sedan dessa återgåldats, skildes vi. —

Dagen därpå drogo vi vidare söderut.

Då Mulai Hafid beklädde Raisuli med en makt — hvilken denne kanske annars skulle tagit sig själf — så var detta en handling af djup vishet. — Att resa i det inre Marocko är ju alltid en vanskelig sak, och kommer väl att så förblifva, men på de vidsträckta områden, öfver hvilka Arsilaguvernören håller sin hand, har man iakttagit alla försiktighetsmått, som öfver hufvud äro möjliga. På sådana orter, som af ålder ansetts osäkra, finner man fasta militärposter, riktiga små fältläger. I halvögar, pass och på de södra slutningarna af Akbat al-hamra mötte vi ibland ridande patruller. Raisuli känner af egen erfarenhet alla gömställen, alla röfvareknepe och kanaljerier. Och då han själf inte tills vidare bedrifver dem, ser han också sorgfälligt till att ingen annan fuskar i yrket. —

Då jag sedermera i Fez sammanträffade med Walter Harris, bad denne mig hälsa till Raisuli från hans forne fänge.

— Men går det verkligen för sig att sålunda påminna honom om hans gamla röfvarebedrifter? undrade jag.

— Javisst! Han är en förtjusande människa och upphöjdt fördomsfri. Han kommer att taga emot er alldeles briljant och kanske också bjuda på vildsvinsjakt, hvilket är hans "hobby", då han någon gång slår sig lös.

När min vistelse i Marockos hufvudstad var till ända, styrde vi åter kosan norrut och nådde, efter sex dygn, Ulad Mosa, därifrån det var vår afsikt att vika af västerut, mot Arsilah, ty nu var Molodfesten förbi, och allt gick i sina vanliga spår. — Scheriffen triumferade.

— Hvem fick rätt? utbrast han, då vi närmade oss Ulad Mosa. Ni sade att ni aldrig, aldrig skulle träffa honom. Men nu är han ju längesedan återkommen till Arsilah. Och där kunna vi vara i morgon före middag. Hvem fick ändå rätt till sist!

Och han språnge stolt i förväg upp mot byn för att tala med mokaddem. Jag såg hans röda *chechiya* försvinna bakom den höga aloë-

MAROCKANSKA KRIGARE.

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså.
bör prenumerera på **12 häften årligen.**
Pris för helt år 3 kr.; halft år 1:60 kr.
Lösnummer 30 öre.

häcken. Men tillbaka galopperade han inte. Utan det var en grymt stukad scheriff, som mötte mig med hängande tyglar och rynkad panna, rabblande långa rader af sådana ord, som man äfven i ociviliserade länder använder, då det går en emot.

— Well, mumlade han. Raisuli är ännu kvar i Beni Arros...

— Fast festen är öfver?

— Ja, men sultanen har gifvit befallning till alla Olad-el-makhsens Kaider att uppåda folk för den stora landsstormen, *harkan*, hvilken från hela riket skall samlas i Fez för ett afgörande mot el Rogui.

— Är det långt till Beni Arros?

— Nej, knappt sju timmars ridd. Men ni kan inte komma dit. Beni Arros är en af de heliga stammarna, och ingen otrogen får beträda dess mark. Det finnes alldeles ingen möjlighet, slöt scheriffen suckande.

— Så skicka vi redan i kväll ett ridande bud med anhållan att få träffa honom på neutralitetsområdet.

— Mot natten kan intet bud gå, ty inte en på hundra vågar rida ensam i mörkret. Karlen få vi inte i väg förrän i soluppgången, och han finner nog inte genast Raisuli, hvilken naturligtvis nu måste hålla sig på rörlig fot. En sådan anordning skulle kvarhålla oss här ingen vet hur länge och kanske — förgäfvad!

Beni Arros var stängd för mig — och ingen vågade rida ensam om natten. Återigen helgon och röfvare i samma andedrag. — O, detta skrockfulla, mörkrädda, fanatiska, för spöken, troll och varulvvar fasande folk, som bor i ett land, fylldt af en oräknelig massa vigda och heliga orter, marabutgrafvar, koubbor, moskéer, zaouis! En helighet, som ibland inte nöjer sig med enstaka punkter, utan sprider omkring sig som olja på vatten, famnar vidsträckta områden, såsom detta med Beni Arros. — Ack, du konstiga gamla Marocko, som man aldrig blir klok på, och som alltid lockar! — —

Ja, så var det med historien om brevet, som aldrig nådde honom. Och en trasslig historia var det. — — —

Det var inte många månader sedan jag en kväll i Arsila tryckte handen på Raisulis Kalifa. Och nu är den handen längesedan kall.

För någon tid sedan skref scheriffen till mig, att en del af Andjrastammen vägrat erlagga skatt till Raisuli, hvilken då sändt sin Kalifa dit för att tillhålla dem att fylla sina medborgersliga plikter och gälda *achour*. Men de spar samma berberna i Andjra tyckte det var bättre att betala med bly än silver.

Där skall ett skott från dvärgpalmsnåren, och Si Muhammed ben Abdelali gled med krossadt hufvud ned ur sadeln. —

MARI MIHI.

Ärade kvartalsprenumeranter

erinras härmed om vikten af att utan dröjsmål förnya prenumerationen för årets sista kvartal för att därigenom undvika afbrott i tidningens regelbundna expedition.

Samtidigt tillåta vi oss påpeka att det är så mycket nödvändigare, att prenumerationen nu verkställes, som *alla* våra prenumeranter, äfven de nu tillträdande, gratis erhålla

Stockholmskan, Iduns julnummer 1909,

hvilket såväl konstnärligt som litterärt tvifvelsutan kommer att bli årets originellaste julpublikation.

Dagen är sträng, men förlåtande är natten.

Prinsessan Rosamundas visa.

JAG DRÖMDE I NATT, att jag kysste dig på munnen.

Jag vaknade, och du var så hastelig försvunnen.

Men vänta, du min falska och älskade vän!
I nästa natt,
i nästa dröm,

  jag kysser dig igen.
I dag äro läpparna så vissna och döda.

I nästa natt,
i nästa dröm,
glöda de röda.

Och om du komme till mig och skrattade och loge,

så kanske mina ledsamheter sjuknade och doge,

men säkert skulle sorgerna bli lefvande igen.
Jag är ju

  en så tviflande
  och misstrogen vän.

I dag äro tankarna isande och kalla.
I nästa natt,

  i nästa dröm,
  glöda de alla.

Ni lyckliga, ni ömkliga!

Ni lyckliga skomakare,
som bli vid edra läster

och aldrig känt er kallade till konungar och präster!

— min längtan går som himlens hvalf från öster intill väster

och är i Främlingslandets luft den armaste bland gäster.

Ni ömkliga skomakare,
som le vid edra läster

och aldrig känt er kallade till konungar ock präster!

— min längtan går som himlens hvalf från öster intill väster

och bär till Fjerranlandets hem, till gudomsglada fester!

Fjällvandring.

Kom, tändande gnista!
Kom, eld af höjden!

Kom, glans från alla vida vidders hvita snö!

Fjällarnas vingar i neyden, kommen, hvad än det skall kosta,

kommen att icke min själ må i fånga- och fattighus dö!

Se sorgerna rista min panna och ropa:
"Böj den!"

Djupt ned har jag fått sänka

andens brutna rö.
När skall jag återfå frejden?

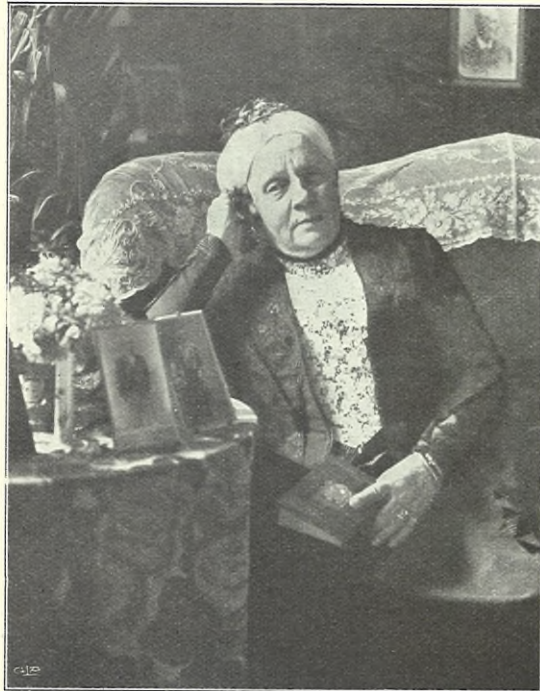
Vindarna isa och frosta.

När skall jag resas i kraft

  som vidjans spänstiga spö?

AMALIA BJÖRCK.

Désirée Adlercreutz.

Grande dame och affärskvinna.

V I MÖTA, eller gjorde mera fordom, i litteraturen de kloka gamla kvinnorna, som visste allt och teo med allt, till hvilka yngre slakten gingo för att skörda frukterna af skiftande och lärarika lifs erfarenheter, och hvilka därför till slut ledde allt och redde allt, som de mindre kloka trasslat till. Man tviflar icke på att de också fordom funnos i verkligheten, men man tvillar i allmänhet på, att en tid som vår har en roll eller ett rum för dem. Men den, som träffar fru Désirée Adlercreutz, sjuttiofemåringen med den vakna rädsnara blicken och det stundom så älskvärdt spetsfundiga lilla draget vid munnen, måste säga sig, att här är ändå en af dem! Hon hör i mångt och mycket till den gamla typen — att hon använt sina gåfvor till något så rationellt som en förmedlingsbyrå, är det moderna draget hos henne och hennes egen originella idé.

Ty det är en originell idé hos en dam af hennes ålder och ställning, detta hennes äldre dagars arbete. Hon har sina mottagningstider, under hvilka hon förmedlar uthyrningar och stundom kanske försäljning af ett hus, hon utträtt afven de skiftande konfidentiella uppdrag, som kräfvat erfarenhet, takt, förtegenhet och goda förbindelser, och hon är sedan fem år vice värd åt prins Carl i ett af honom på längre tid förhyrdt hus vid Drottninggatan. Främmande diplomater som kommit till Stockholm ha därtill ofta i henne funnit en oumbärlig rådgifverska, som hjälpt dem till rätta i de främmande förhållandena, när det gällde väning, betjäning o. d.

Det är nu sjuttio år sedan hon öppnade sin förmedlingsbyrå. Hon var redan förut som änka med sin son, artisten Adlercreutz, bosatt i Stockholm och öfverhopades af vännar och bekanta med kommissioner, tills hon beslöt att ta sitt parti och upprätta en byrå, dit de, som önskade anförtro henne ett uppdrag, kunde vända sig. Många ansågo detta vara ett vanskligt, kanske okonventionellt företag och spådde obehag. De kommo på skam. Företaget tog snart fart, och de väntade ledsamheterna uteblevo alldeles.

Fru Adlercreutz är skänkska till börden — och för intervjuaren att vara detsamma är inom parentes en säker väg till hennes sympati. Trots att hon vistats där endast en kortare del af sitt lif, har hon bevarat sin känsla för fädernesprovinsen, där hon bland den skänkska aristokratien har sina släktingar. Hennes föräldrar, kammarherre v. Knorring och hans maka, född Beck-Friis, bodde under hennes första barndom på egendomen Bosjökloster, men moderns tjänstgöring som statsfru hos Karl XIV Johans gemål tvang henne att vistas i Stockholm, och den lilla Désirée, drottningens guddotter, växte upp på slottet och lekte kurra gömma med blifvande konungar.

Hon gifte sig helt ung med en brorson till excellensen Adlercreutz, sedermera majoren Carl Th. Adlercreutz, blef änka år 1875 och bosatte sig i Stockholm. Det är under denna tid som hon af längtan efter verksamhet tar sig till med sin förmedlingsbyrå, med hvilken hon, om alla tecken tyda rätt, helt säkert får fira silverbröllop.

E. —er.

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till eder figur

fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 60 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktsmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktsmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då ärföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvirition åtföljd af lifvid insändes till

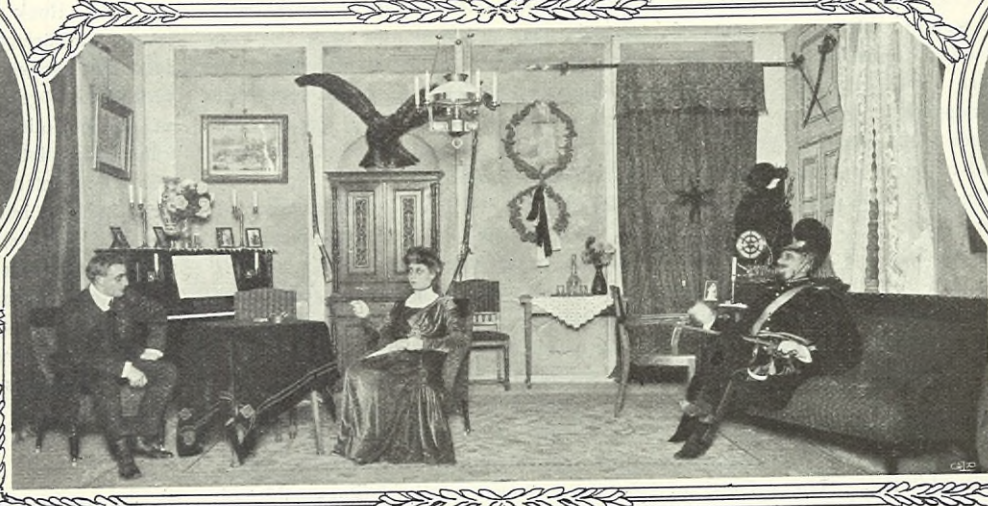
Mästersamuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

Från scenen och estraden

Fritz Kreisler

"Dödsdansen" på Intima teatern. Kurt (hr de Verdier), Alice (fröken Flygare) och Kaptenen (hr Falck). Ateljé Jæger foto.

Ernst Fastbom

DÖSDANSEN, det senaste Strindbergsprogrammet på Intima teatern, smakar afrättning. Hatet fungerar här som skarprätare och allifvar efter hand hvarje glimt af mänsklighet hos de båda makarna. Det hela verkar som en ohygglig mardröm, replikerna som knytnäfs slag eller piskrapp, och handlingen smälter ihop till en tvekamp mellan två desperata viljor, omtöcknade af ursinne. Vore människorna i verkligheten till den grad bräddade af onda lidelser, skulle den allmänna säkerheten för längesedan ha förbytt i ett stort samhällsligt slagsmål med blodvite.

Som hustrun Alice betonar fröken Flygare med utomordentlig kraft den hysteriska hatkänsla, som förgiftar hennes lif — hela rollen spelas för öfrigt med vakenhet och intelligens. Hr Falck som artillerikaptenen har många goda moment, och åt den fysiska nedbrutenheten ger han en lika trovärdig som skrämmande tolkning. Den medlande kusinens svårhandterliga roll har tillfallit hr de Verdier, som dock synbart våndas under dess tyngd.

Vasateatern ger f. n. utrymme åt Svenska teaterns personal, hvilket haft till följd att vår speciella fars-scen så här vid säsongens början fått skatta åt en mera litterär riktning. Oscar Blumenthals verskomedi "Trohetseden" är dock en rätt enkel produkt, fast

från en annan kvinna, som han upphört att intressera sig för, ehuru hon alltjämt håller fast vid honom med en prononcerad lidelse och à tout prix vill bli hans hustru. Under de svårigheter han har att bekämpa

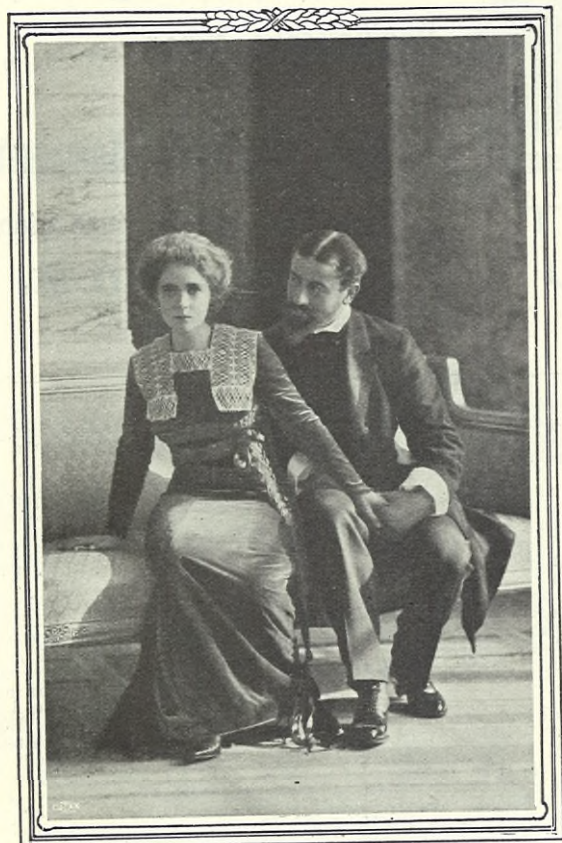
för att bli henne kvitt, går han miste om änkan och slutet på visan blir att han hänvisas att allt framgent utfylla kurtisörens ödsliga roll.

Hr Hedqvist spelade kurtisören och hade fått ett säkert grepp på uppgiften, som i hans hand blef alldeles hvad den skulle vara: bilden af en människa på en gång ironisk, trött, slagfärdig och undfallande i sin kamp för kärleken. Fröken Borgström återgaf den kvinnliga kvinnan med det starka temperamentet så explosivt begäras kunde, hr Emil Hillberg skapade en torrhumoristisk bild af en dödsdömd öfverste och fröken Olga Andersson var en förtjusande representant för den "okvinnliga" kvinnan.

På Folkteatern gör Ernst Fastboms lifliga stockholmskildring "I strejktider" stor och berättigad lycka. Det är författarens träffsäkerhet i replikerna, humoristiska lynne och förmåga att framställa karaktäristiska folktyper, som bära hans diktning. Det senaste alstret af hans flitiga penna äger ju ock en viss aktualitet, enär ämnet är knutet till strejkrörelsen, som dock endast behandlas helt flyktigt.

Fru Bergström utförande svärdsdansen i operetten "Trollkarlen vid Nilen" å Operett-teatern.

"Kurtisören" på Dramatiska teatern. Charteris' och Julia (herr Hedqvist och fröken Borgström).

själfve Rembrandt har ett finger med i spelet genom att indirekt ställa till rätta misshälligheterna i ett konstnärskapskap. Fru Bosse framställer med god illusion en liten viljefast och lidelsefull renässanskvinna, ehuru hon i likhet med hr Wingård, här inkarnerad i konstnären och kvinnoeröfraren Veit van Emdens gestalt, talar versen ganska medelmåttigt. En i orden mera än i lefvernet strängt moralisk onkel spelas med lifgifvande humor af hr Bäckström, och hr Arehn är medryckande varm i en biroll.

Från Blumenthals enkla och lättfattliga produkt är språnget till Bernhard Shaws bisarra dramatik ganska stort. Shaws "obehagliga" komedi "Kurtisören" visar signaler, som det är svårt att bli klok på. Än satiserar författaren de kvinnliga kvinnorna och de manliga männen, än deras motsatser, för att i nästa ögonblick gyckla med vissa hålligheter hos den medicinska vetenskapens män — allt i sammanhang med belysandet af en kuriös Ibsenkult, som på sin tid lär ha grasserat i en del Londonkretsar. Centralfiguren i detta dramatiska huller-om-buller är en beklagansvärd herre, som lider af att älskas af alla kvinnor han råkar träffa. Nu står han i begrepp att gifta sig med en intagande änka, men för att kunna det, måste han frigöra sig

"Miss Hook of Holland" på Operett-teatern. Herr Ottoson och fröken Edström som van Flöjt och Sally.

